

3. Charaudeau P. Le discours politique. Les masques du pouvoir / Patrick Charaudeau. – P. : Vuibert, 2005. – 256 p.
4. Charaudeau P. Grammaire du sens et de l'expression / Patrick Charaudeau. – P. : Hachette, 1992. – 852 p.
5. Ducrot O. Le dire et le dit / Oswald Ducrot. – P. : Éditions du Minuit, 1984. – 237 p.
6. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище : методологія, архітектоніка, варіативність (на матеріалах сучасної газетної публіцистики) : [монографія] / Катерина Сергіївна Серажим ; за ред. В. Різуна. – К. : Паливода А. В., 2002. – 392 с.
7. Третьяк Ю. Ю. Концепция семантической классификации пресс-текстов интервью / Юлия Юрьевна Третьяк // Актуальні проблеми іноземної філології : лінгвістика та літературознавство : міжвуз. зб. наук. ст. / відп. ред. В. А. Зарва. – Київ : Освіта України, 2008. – Вип. II. – С. 136–141.

УДК 81'800

О. О. Черхавя,

Київський національний лінгвістичний університет, м. Київ

ФЕНОМЕН РЕКОНСТРУКЦІЇ В АКсіОМАТИЧНОМУ Й АНТРОПОЦЕНТРИЧНОМУ ФУНКціОНАЛІЗМІ

У статті розглядається феномен реконструкції із позицій функціоналізму, під яким розуміють, з одного боку, методичну процедуру здійснення когнітивних операцій аналізу різних типів і видів діяльності людини, а з іншого, – теоретико-методологічну проблему, пов'язану з вивченням устрою мовних і концептуальних картин світу як складних архітектурних моделей (матриць) філософського смислу буття крізь призму антропоцентричної, текстолого-дискурсивної та когнітивно-лінгвокомпаративної доміант сучасної лінгвістики.

Ключові слова: феномен реконструкції, функціоналізм, архітектурні моделі (матриці), когнітивні операції.

RECONSTRUCTION PHENOMENON IN AXIOMATIC AND ANTHROPOLOGICAL FUNCTIONALISM

In the article the phenomenon of reconstruction from the positions of functionalism is examined, which is understood, on one hand as methodical procedure realization of cognitive operations analysis of different types and varieties of man activity, and on the other hand, as theoretical-methodological problem related to the study of the language mode and conceptual view of the world as difficult architectural models (matrixes) of philosophical sense of existence through the prism of anthropocentric, text-discursive and cognitive-linguistic comparative dominant of modern linguistics.

Keywords: the reconstruction phenomenon, functionalism, architectural models (matrixes), cognitive operations.

ФЕНОМЕН РЕКОНСТРУКЦИИ В АКсіОМАТИЧЕСКОМ И АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКОМ ФУНКЦИОНАЛИЗМЕ

В статье рассматривается феномен реконструкции с позиций функционализма, под которым понимают, с одной стороны, методическую процедуру осуществления когнитивных операций анализа разных типов и видов деятельности человека, а с другой, – теоретико-методологическую проблему, связанную с изучением уклада языковых и концептуальных картин мира как сложных архитектурных моделей (матриц) философского смысла существования сквозь призму антропоцентрической, текстолого-дискурсивной и когнитивно-лингвокомпаративной доминанты современной лингвистики.

Ключевые слова: феномен реконструкции, функционализм, архитектурные модели (матрицы), когнитивные операции.

Теорія семантичної лінгвістичної реконструкції, яка була популярною у 60-70-х роках ХХ ст. і займалась здебільшого компонентним розкладанням значення слова (іншими словами – реконструкцією значення слова) відповідно до контекстуальних, ситуативних чинників його функціонування, набуває іншого розуміння під впливом функціоналізму, розвинутого на основі женецької, празької, лондонської та голландської лінгвістичних шкіл і логічно доведеного до аксіоматичного функціоналізму (Axiomatic Functionalism) [40].

Аксіоматичний функціоналізм був сформульований на базі шести основних постулатів ядерної лінгвістичної теорії (core-linguistic theory), проголошених на 3-му Міжнародному колоквиумі у Франції (Saint-Flour) 1976 року:

1. All features in semiotic sets are functional (Усі властивості семіотичної направленості/течії – функціональні), що вказує на семіотичну єдність.

2. Semiotic systems contain simple and may contain complex unordered or complex ordered signa and figurae / Семіотична система включає прості, а також може включати комплексні неупорядковані / впорядковані надписи та непозначувана складова позначуваного – знаку) – це найвагоміша аксіома базової теорії семіотичної системи.

3. Figurae may have para-cenotactic features and signa may have para-syntactic features (Непозначувана складова позначуваного – знаку може мати пара-фонологічні властивості, а надписи – пара-синтактичні особливості).

4. All semiotic systems contain sentences (Уся семіотична система включає речення).

5. There may be a many-to-one relation between cenetic form and cenological form (allocey) and between cenological form and signum (allomorphy – alternation in the forms that realize morphological or lexical units), and vice-versa (homophony – forms which are homonyms, at least phonetically and homorphy respectively) (Між фонетичною і фонологічною формами, а також між фонологічною формою та знаком (аломорфія – чергування у формах, які реалізують морфологічні або лексичні одиниці), та навпаки (гомофонія – форми, що є гомонімами фонетично та морфемно).

6. Signa may be realized an unlimited number of times (in actual communicatio), each resulting utterance denoting a denotatum which may belong to a potentially infinite denotation class (Надпис можна сприймати необмеженою кількістю разів (у актуальній комунікації); кожне висловлювання, в якому позначуване вказує на предмет, що належить до потенційно інфінітивної денотативної групи – буквального значення символу, визнається більшістю людей у певній культурі) [40, pp. 15–46.].

Якщо в 20-40-х роках ХХ ст. **структуралізм** зорієнтував увагу мовознавців на внутрішній системний аналіз мови (як готового продукту), пошуки об'єктивного наукового методу синхронного опису мовних явищ та спроби систематизації явищ різних мовних рівнів, а його основа – структурний метод забезпечив виявлення структури як відносно стійкої сукупності відношень та визнання методологічної первинності/примату відношення над елементами в системі [26, с. 157–164], а **формалізм** доводив домінування форми над змістом (без урахування зовнішнього впливу) та необхідність лише формальної реконструкції феномену узгодження (agreement) незалежних властивостей щонайменше двох доменів (морфосинтаксичної структури і дискурсу репрезентації) та системності їх внутрішніх зв'язків [34], то у **функціоналіз-**

мі увага лінгвістів зосереджена на а) розробці наукової методології, що передбачає сприйняття об'єкта в його *взаємодії із середовищем* як діяльності» [24, с. 648], б) формулюванні різних *способів пояснення* (а не винятково законів/теорій) лінгвістичного аналізу, для якого характерні *функції елементів вираження, а не самі елементи* [10, с. 239–320], а також на в) вивченні мови як «*інструмента взаємодії людей, у центрі якого перебувають засоби, що використовує мова для ідентифікації ситуації (та її учасників) у дискурсі*» [33, pp.15–25]. Лінгвісти все частіше починають займатись «описом мови в термінах типів мовленнєвої діяльності та типів конструкцій, що в ній використовуються [...], і намагаються лише констатувати взаємодію синтаксису, семантики та прагматики» [10, с. 239].

Про нові завдання типології у **реконструкції мовних утворень і самої мови** у цей період пише Джон Джозеф: «1970-і та 1980-і [...] – це період, коли здобутки універсальних типологічних праць надали нової форми діахронічному аналізу та реконструкції; із 70-ми роками пов'язана декада формулювання гучних теорій, а з 80-ми – уже конфронтація цих теорій у зв'язку з представленням нових даних, що похитнуло їх однозначність. Кінець 80-их – це час подивитися вперед відповідно до нових трендів (trends)» [36, pp. 200–209]. Цю тенденцію прокоментував Бернард Комрі: «Якщо вважати типологію, практично і теоретично (empirical and theoretical) наукою про зразки, властиві багатьом мовним змінам (pattern of cross-linguistic variation), то вона може дати відповідь на важливі для історичної лінгвістики питання, особливо в період бурхливого розвитку (at the time-depths) здійснення реконструкцій [...]. Навряд чи буде значна типологічна різниця у реконструкції живої мови (human language), якою колись розмовляли і розмовляють донині. Типологію можемо використовувати і як підтвердження [...] представленої реконструкції, розкриваючи аналогії у засвідчених мовах (attested languages), і як аргумент проти конкретної реконструкції, показуючи, що існують обидва – науково-теоретичні (principled) або винятково практичні (empirical) аргументи щодо того, чи реконструкція відображає [...] мовні типи» [30, p. 95].

Відсутність самого терміна «реконструкція» у лінгвістичних дослідженнях **формального функціоналізму** – етапу вивчення формального опису різноманіття функцій мови та мовлення, частин висловлювань, «протиставлення одна одній однорідних поняттєвих або граматичних величин» [11, с. 20–21], відштовхуючись від «принципу протиріччя, який співвідносить функцію з об'ємом використання цих форм» [10, с. 131–132]), зумовлює звернутися як до найбільш консервативного його прояву [37], так і до досліджень основних представників *функціональної граматики* Майкла Олександра Кірквуда Холлідея, який уважав, що «текст – це мовне утворення, у центрі якого перебуває граматики, що дозволяє здійснити процес вербалізації, який лежить в основі інтерпретації значень» [35, pp. 31–32], глобальної теорії про «функціональний характер мови як засобу соціальної взаємодії (аналогічної до референціально-рольової граматики)» [31; 42], «орієнтації на опис закономірностей і правил функціонування граматичних одиниць, що беруть участь (у взаємодії з одиницями різних рівнів мовної системи) у передачі змісту висловлення [...], опис функцій мовних засобів не тільки в напрямку від засобів до функцій, але й від функцій до засобів» [3], на аналіз функціонального діапазону конкретної форми прояву суб'єктивної модальності на різних рівнях мовної системи [4, с. 53–87].

У зв'язку з таким підходом можемо припустити, що тогочасна реконструкція забезпечила формулювання а) базових теоретичних понять, що формують архітектоніку мови (architecture of language): осі/axis, багаторівневність/розшарованість/stratification, конкретизацію/instantiation, метафункцію/metafunction, композицію/composition, та можливість дослідження конкретних поняттєвих і граматичних категорій аналізу тексту, (категорій модальності, аспектуальності, часової локалізації, таксису (зв'язку двох предикативних одиниць з точки зору (способу дієслова, особи, часу)), посесивності, темпоральності, аугментативності (градуальності), суб'єктності, об'єктності), а також принципів функціонування одиниць функціонально-семантичних полів у межах окремої поняттєвої категорії, що існує в мисленні як відбиток структурованого знання про відповідний фрагмент дійсності [8]. Синонімічним до терміна Віля Матезіуса «актуальне членування» з'являється дескрипція «функціональна перспектива речення» [32].

У **комунікативному функціоналізмі** (вивчення мови як живого організму, представленого у відповідних актах комунікації: зв'язку мови із її носієм та середовищем функціонування; ролі мови як системи комунікації, а не численного структурного опису речень [24]), явище реконструкції було пов'язане з вивченням «концепцій у науках про людину» [39, с. 2], з виявленням «комунікативної структури висловлювання» [21], з «експлікацією суб'єкта мовлення на різних рівнях мовної структури» [11], з «топікально-фокусною артикуляцією» [22], з «темо-рематичним членуванням» тощо [14].

Сучасне бачення «лінгвістичної реконструкції» як поліпарадигмальної теоретико-методологічної проблеми пов'язане з міждисциплінарним підходом до аналізу устрою мовних і концептуальних картин світу як складних архітектурних моделей / матриць філософського смислу дискурсу і зумовлене такими домінуючими лініями розвитку лінгвістичної науки загалом:

1. **Антропоцентричної домінанті**, з позицій якої вивчення мови здійснюється з метою пізнання її носія (мови як продукту людської діяльності) [7], а реконструкція стає теоретичним підґрунтям і методологічним інструментом у витлумаченні «мовної свідомості (індивіда, колективу, етносу) як стрижня мовної особистості (колективної, індивідуальної), яка дозволяє по-новому інтерпретувати процеси і тенденції розвитку літературних мов у конкретну історичну епоху з урахуванням «людського» чинника».

2. **Текстолого-дискурсивної домінанті**, де термін «реконструкція» пов'язують безпосередньо з:

– аналізом *усної народної творчості* (фольклорних текстів) [5];

– *ретроспективною трансформацією*, що відбувається як «будь-яка реконструкція процесу, який колись реально мав місце і завжди замінюється його моделлю, породженою свідомістю учасника мовленнєвого акту» [17];

– *контекстуальним відновленням у риторичній/contextual reconstruction in rhetoric*, тобто реконструкції «загального контексту (текстових мотивів), яка дає змогу визначити референцію; як правило, реконструкції підлягають різні текстові мотиви [29];

– *етимологічним аналізом* та самими *прийомами реконструкції* слів та їх значень як компонентів фраз, що відображають фрагменти тексту (зокрема і фразеологічних одиниць), оскільки фрагменти прото-текстів дають зразки індоєвропейського синтагматичного мовного рівня (word-level syntagmatics), що охоплює не поєднання реконструйованих ізольованих слів, а відтворених цілісних фрагментів тексту, вказуючи на етимологічну ідентичність фрази/висловлювання [...]; це допомагає широко висвітлити духовну культуру епохи із її особливим світоглядом/сприйняттям/розумінням людей, бачення різних релігійних феноменів у суспільстві [9, p. 382–383];

– *розумінням* «тексту як дискурсу», де з'являється орієнтація на «створення моделей на основі реконструкції презумпції інтерпретатора-лінгвіста, що дозволяє ретроспективно конструювати смислові побудови автора тексту (адресанта) і адресата» [2, с. 276];

– *методичним етапом* «вияву діалогічних відношень тексту з особистістю адресата, його свідомістю, установками, інтерпретантою; значимості тексту для епохи його рецепції [...], яке стає можливим за умови *реконструкції вбудованої у текст програми адресованості*» [23];

– механізмом «перенесення тексту» з однієї історичної епохи в іншу; термінологічно дублетним до поняття «реконструкція тексту» у цьому випадку вважаємо словосполучення «*трансмісія тексту*» (від англ. to transmit «to cause to pass or be conveyed through space or a medium» [44, p.1255]);

– поняттям «герменевтичного кола» (за Ф. Шлейєрмахером) як «своєрідної метафори, покликаної описувати продуктивний рух думки герменевта в рамках техніки герменевтичної реконструкції [...], яка є механізмом людського розуміння і діє на різноманітних рівнях» [28, с. 150–165].

3. **Когнітивної домінанти**, де на першій план виходить людська *пізнавально-мисленнєва діяльність як операція* породження та сприйняття мовлення; де структура репрезентації знання зображується схематично, а метод **концептуального аналізу** передбачає «реконструкцію когнітивних механізмів індивідуальної чи колективної свідомості, які опосередковують формування й упорядкування знань про об'єкти дійсності та результати внутрішнього рефлексивного досвіду [...], моделювання й опис концептів і векторність – від думки до слова (а при семантичному аналізі – від слова до думки), від знань до знака» [25, с. 7].

Перші когнітивні процеси та їх семіотику «щодо мовних процесів і пам'яті [...] розглядали як припущення про наявність активної реконструкції у пам'яті і представлення цілого повідомлення як знака [...]. Уся парадигма дослідження побудована на вивченні активної реконструкції вербального повідомлення з точки зору семіотичної репрезентації у пам'яті [...], а відмінність між оригіналом та реконструйованим повідомленням представлено як напрям емпіричного спостереження у цій парадигмі» [41].

Подальші лінгвокогнітивні студії термін «реконструкція» починають розглядати у тісному зв'язку з його лінгвокомпаративним розумінням (А. В. Корольова), зокрема, як а) *когнітивно-зорієнтовану переробку концепту як діахронного феномену* (аналіз механізмів метафоричного світосприйняття та інтерпретації просторової, силодинамічної й інших образотворчих систем у мові) [12]; б) *процедуру верифікації семантичної реконструкції текстів* для виявлення механізму текстотворення, зокрема *ідіо- та колективних* (фольклор, казки і легенди, танці і пісні, сакральні тексти та ритуали, ремесла) *когнітивних матриць творчості* [5]; в) *аналіз «світосприйняття* письменником слова та *експлікації концептуального змісту його творів*» [13].

Найновіші дослідження цього феномена представлені у працях А. В. Корольової, яка заявила про формування нового напрямку в лінгвістиці – *когнітивної лінгвокомпаративістики* (термін А. В. Корольової). Зокрема вона зазначає, що сьогодні спостерігається «тенденція до еволюції терміна реконструкція – від вузького його розуміння у класичній індоєвропеїстиці як відновлення прамовних форм і станів до широкого – як теоретико-методологічної проблеми вивчення *реконструкції структур первісної (міфологічної) і сучасної свідомості*, сформованої на основі теорії категоризації, теорії менталізації, когнітивного моделювання» тощо [15, с. 95]. Дотичними до її поглядів є праці Любові Петрівни Дронової та ін.

Ще ширшого теоретико-методологічного тлумачення термін реконструкція набув у зв'язку з вивченням різних типів картин світу: мовної, концептуальної тощо. Навіть уже в науковий обіг поступово вводяться дескрипції: «реконструкція мовної картини світу продуцента реципієнтом» [19], «реконструкції індивідуальної картини світу на базі лексичної структури тексту» [27]; Зроблено спроби розмежувати *процедуру реконструкції від методики моделювання* в художньому творі (на матеріалі трагедій В. Шекспіра) [20].

Як бачимо, поняття «лінгвістична реконструкція» зазнало еволюції: від примітивного інтуїтивного розуміння відтворення первинних коренів слів у вузькому його розумінні (зокрема методичного прийому порівняння звукових та морфологічних систем мов, граматичних та синтаксичних відповідностей), до теоретико-семантичних законів стану схожості генетично споріднених мов, процедури когнітивних упізнавальних процесів діяльності людини, – до сучасного широко-масштабного теоретико-методологічного підходу до трактування філософського (у нашому дослідженні релігійно-філософського) смислу буття.

У цьому контексті термін «релігія» осмислюємо крізь призму реконструкції філософського способу мислення (відтворення) зв'язку з Богом, який також еволюціонував – від первісного вірування у карму, релігійного світогляду XVI – XVII століття, коли «тогочасна наука всю свою увагу зосереджувала на доведенні Його буття та створенні Ним світу з нічого» [18] – до антропоцентричного пояснення трансперсонального Буття [1].

Спираючись на ці постулати, припускаємо, що широкоформатне релігійне вчення загалом та релігійно-популярне зокрема неможливо реконструювати як набір обов'язкових та факультативних його елементів. Для цього необхідним є застосування когнітивно-матричного аналізу в його поєднанні з порівняльно-історичним методом. Термін «реконструкція» тут є і теоретичним підґрунтям і інструментом пошуку побудови теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу [16].

Поняття «матриці» (запозичене в лінгвістику як математичний об'єкт для запису даних) розглядаємо як модель/схему на всіх рівнях глибини розуміння (свідомого та несвідомого) того, що ми спостерігаємо. Наприклад, *реконструкція матриці релігійно-популярного дискурсу, в основу якого покладено популяризацію релігійного вчення серед соціальних груп для залучення до християнської віри шляхом формування багатоаспектного релігійного знання та здійснення релігійного впливу не маніпулятивним методом, а переконанням – шляхом адаптації/спрошення релігійної біблійної інформації (текстового скорочення, усного роз'яснення та/або використання візуальних засобів (образів), що створюють особливу релігійну естетику – чуттєве пізнання світу, не утилітарне, споглядальне або творче ставлення людини до релігійної дійсності)* [26], передбачає відтворення глибинного смислу релігійних текстів, що популяризуються (релігійно-агітаційного та релігійно-інформативного характеру), та механізмів їх актуалізації під час сприйняття (як дискурсних утворень).

Зважаючи на те, що англомовний, німецькомовний й україномовний релігійно-популярний дискурс не обмежений одним віросповіданням, проте з наголошенням на залученні власне до християнської віри, то можемо припустити, що матриця кожного із дискурсів буди мати свою модель: а) протестантську, б) католицьку та в) православну. Якщо ядром матриці (те, на основі чого вибудовується дискурс) виступають взаємопов'язані архітектонічні складники – релігійні тексти, в основі яких закладено особливий смисл релігійно-філософського віровчення, виражений низкою відповідних слів-вербалізаторів метафоричних концептів та стереотипів, що підлягають реконструкції, то периферійним її наповненням є способи популяризації християнського вчення, оскільки кожній релігійній культурі властивий свій рівень релігійної агітації, тоді як іншій, – навпаки, – рівень інформування.

На основі когнітивно-матричного підходу (за М. М. Болдиревим) до вивчення мовно-культурних феноменів і визначення *tertium comparationis* як коректної основи зіставлення, спробуємо реконструювати текстотвірні потенції біблійної цитати та визначити її роль у формуванні теолінгвістичної матриці релігійно-популярного дискурсу в англійській, німецькій та українській мовах. Припускаємо, що біблійна цитата може функціонувати як знакове кодування релігійно-образно-

го творення та як особливий християнський *прото-текст*, якому властива особлива мова (unattested language) і який під впливом історичних подій та механізмів його менталізації у свідомості вірян- реципієнтів – носіїв англійської, німецької та української мов може набувати нового контекстуального значення. Широкоформатне знання, представлене у вигляді матриці релігійно-популярного дискурсу, містить основний смисл, закладений у всіх його текстах у біблійній цитаті – ЗАЛУЧЕННЯ ДО ХРИСТІЯНСЬКОЇ ВІРИ, яка підлягає реконструкції через механізми метафоризації базових концептів: 1) праведне життя на землі, 2) очищення (через любов до ближнього, батьків та народу), 3) наслідування вчення Ісуса Христа, 4) каяття, 5) прохання про допомогу, 6) формування сили й небайдужості. В кожній з цих моделей проявляється певний(і) релігійний(ні) смисл(и)/мотив(и): вибір людиною правильного шляху; бути люблячим та дбайливим до ближніх; бути розумним у ставленні до оточуючих; бути добрим сім'янином; вміти прощати; жити відповідно до проповідування Ісуса Христа – служити людям; заклик грішних до покаяння; звернення до Господа з проханням допомоги; жити без страху (з Божим супроводом) і бути сильним; цінувати те, що маєш (власне здоров'я, сім'ю, єдину країну); прагнути до кращого майбутнього, які по-різному вербалізуються у текстах релігійно-агітаційного та релігійно-інформативного характеру.

Література:

1. Антропоцентризм [Електронний ресурс] / Словари і енциклопедии на Академике. – Режим доступу : http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_philosophy/81
2. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття : [монографія] / Надія Іванівна Андрейчук. – Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2013. – 277 с.
3. Бондарко А. В. Функциональная грамматика / А. В. Бондарко // [гол. ред. Н. В. Ярцева]. – Л. : Наука, 1984. – 136 с.
4. Виноградов В. В. О категории модальности и модальных словах в русском языке / В. В. Виноградов // Исследования по русской грамматике: [избранные труды]. – М. : Наука, 1975. – С. 53–87.
5. Бюлетень української асоціації когнітивної лінгвістики і поезики №6, червень 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uaclip.at.ua/bjuletен_6.pdf
6. Воробьева О. П. Проблемы представления знаний в языке: современные направления исследования / О. П. Воробьева // Проблемы представления (репрезентации) знаний в языке. Типы и форматы знания : [сб. науч. тр.] / [под ред. Кубряковой Е. С., Поздняковой Е. М. и др.]. – М. – Калуга: ИП Кошелев (Изд-во «Эйдос»), 2007. – С. 278–286.
7. Гак В. Г. Пространство времени. Логический анализ языка : язык и время / Владимир Григорьевич Гак. – М. : Индрик, 1997. – С. 267–280.
8. Галич О. Б. Мовні засоби відтворення містичного в англійському готичному романі XVIII століття : функціонально-семантичний аспект : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / О. Б. Галич. – Київ, 2011. – 19 с.
9. Гамкрелідзе Т. В. Лінгвістична типологія й правмова реконструкція [Електронний ресурс] / Т. В. Гамкрелідзе. – Режим доступу : <http://www.testsoch.info/gamkrelidze-lingvistichna-tipologiya-j-pramovna-rekonstrukciya/>
10. Демьянков В. З. Доминирующие лингвистические теории в конце XX века / В. З. Демьянков // Язык и наука конца 20 века / [гол. ред. Ю. С. Степанов]. – М. : Институт языкознания РАН, 1995. – С. 239–320.
11. Дорофеева М. С. Категория суб'єкта в політичній промові (на матеріалі виступів федеральних канцлерів ФРН повоєнного періоду) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Маргарита Сергіївна Дорофеева. – Київ, 2005. – 206 с.
12. Дронова Л. П. Реконструкция в компаративистике и когнитивно-ориентированной лингвистике [Електронний ресурс] / Л. П. Дронова. – Режим доступу : <http://www.philology.ru/linguistics1/dronova-12.htm>
13. Єрошенко Т. М. До питання про дослідження індивідуально-авторської картини світу [Електронний ресурс] / Т. М. Єрошенко. – Режим доступу : http://eprints.zu.edu.ua/4490/1/vip_52_48.pdf
14. Загнітко А. П. Теорія сучасного синтаксису [Електронний ресурс] / А. П. Загнітко. – Режим доступу : http://www.ukrajnistik.edu.rs/preuzimanje/zagnitko_a_teorija_suchasnogo_sintaksisu.pdf
15. Корольова А. В. Когнітивна лінгвокомпаративістика : від реконструкції промовних форм до реконструкції структур свідомості / А. В. Корольова // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2014. – Т. 17. – № 2. – С. 94–102.
16. Корольова А. В. Феномен реконструкції у класичній лінгвокомпаративістиці / А. В. Корольова, О. О. Черхава // Проблеми зіставної семантики / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – Вип. 12. – С. 128–135.
17. Лотман Ю. М. Семіотика культури і поняття тексту [Електронний ресурс] / Ю. М. Лотман. – Режим доступу : <http://www.philology.ru/literature1/lotman-92b.htm>
18. Магласевич О. В. Психологічні ідеї гуманізму в світлі концепцій острозьких просвітників XVI-XVII століття / О. В. Магласевич : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07 / Оксана Володимирівна Магласевич. – Острого, 2004. – 267 с.
19. Милевская Т. В. Дискурс и текст: проблема дефиниции [Електронний ресурс] / Т. В. Милевская. – Режим доступу : <http://www.teneta.rinet.ru/rus/me/milevskatdiscourseandtextdfn.htm>
20. Ніконова В. Г. Художній концепт: процедури реконструкції та моделювання (на матеріалі трагедій В. Шекспіра) // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [гол. ред. А. В. Корольова]. – Т. 14. – № 2. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2011. – С. 113–123.
21. Падучева Е. В. Высказывания и его соотносительность с действительностью / Елена Викторовна Падучева. – М. : Наука, 1985. – 271 с.
22. Сгалл П., Хаичова Е. Актуальное членение предложения и метод вопросов / П. Сгалл, Е. Хаичова // Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity / [uspořádali Ivan Dorovský a Josef Kolejka]. – A 28. – Brně: Studi a Minor a Facultatis Philosophicae Universitatis Brunensis, 1980. – С. 51–57.
23. Селіванова О. О. Методи дослідження тексту в сучасній лінгвістиці [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова. – Режим доступу : <http://www.selivanova.net>
24. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / Олена Олександрівна Селіванова. – Полтава : Дошкільця, 2006. – 716 с.
25. Селіванова О. О. Концептуальний аналіз: проблеми та принципи [Електронний ресурс] / О. О. Селіванова. – Режим доступу : http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/810
26. Черхава О. О. Феномен реконструкції у лінгвокомпаративістиці доби структуралізму / О. О. Черхава // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія Філологія / [гол. ред. А. В. Корольова]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2015. – Т. 18. – № 1. – С. 157–164.
27. Чурилина Л. Н. Лексическая структура текста как ключ к реконструкции дефиниции [Електронний ресурс] / Л. Н. Чурилина. – Режим доступу : <http://www.language.psu.ru/bin/view.cgi?art=0151&th=yes=&ru>
28. Ракитов А. И. Опыт реконструкции концепции понимания Фридриха Шлейермахера / А. И. Ракитов // Историко-философский ежегодник / [гл. ред. А. А. Грицанов]. – Минск : Интерпрессервис, 1988. – С. 150–165.
29. Branham R. J., Reare W. B. Between text and context: Toward a rhetoric of contextual reconstruction / Robert J. Branham, W. Barnett Reare // Quarterly Journal of Speech / [ed. Thomas W. Benson]. – USA : Taylor & Francis, 1985. – Vol. 75. – Issue 1. – 19–36 pp.
30. Comrie B. Language Universals and Linguistic Typology : Syntax and Morphology / Bernard Comrie. – [2.ed.]. – Oxford : Blackwell and Chicago: University of Chicago Press, 1989. – 252 p.

31. Dik S. C. *Theory of Functional Grammar* / Simon C. Dik. – USA : Foris Pubns USA, 1989. – 420 p.
32. Firbas J. *Functional Sentence Perspective in Written and Spoken Communication* / Jan Firbas. – Cambridge : Cambridge University Press, 1992. – 265 p.
33. Foley W. A., Van Valin R. D. *Functional Syntax and Universal Grammar* / W. A. Foley, R. D. Van Valin. – Cambridge : Cambridge Univ Press, 1984. – P. 15–25
34. *Functionalism and Formalism in Linguistics/ Studies in Language Companion // Case Studies/ [edited by Michael Darnell].* – Wisconsin : John Benjamins Publishing Company, 1999. – Series 42. – Vol 2. – 407 p.
35. Halliday M. A. K., C. M. I. M. Matthiessen. *An Introduction to Functional Grammar* / Michael Halliday, Christian Matthiessen. – [3d ed.] – London: Edward Arnold, 2004. – 808 p.
36. John E. Joseph. *Bloomfield's Saussureanism* : In *Leonard Bloomfield: Reviews and meaning/* (ed.) John G. Fought, 1999. – Australia: Taylor & Francis. – 352 p.
37. Kuno S. *Functional syntax: Anaphora, discourse and empathy* / Susumu Kuno. – Chicago : University of Chicago Press, 1987. – 320 p.
38. Kröber F. *Structuralism, Formalism and Functionalism: Differences and Similarities Between Three Linguistic Schools* / Franz Kröber // *Seminar Paper.* – Berlin : GRIN Verlag, 2010. – 16 p.
39. Mahmoudian M. *Linguistique fonctionnelle : Debats et perspectives/ Morteza Mahmoudian // Pour Andre Martinet.* – Paris : PUF, 1979. – 312 p.
40. Mulder Jan W. F., Rastall Paul R. *Postulats de la linguistique fonctionnelle axiomatique* / Jan W. F. Mulder, Paul R. Rastall // *La Linguistique.* – France: Presses Universitaires de France. – Vol. 13, 1977. – 15–46 pp.
41. Shank G. D. *A Reconstruction Paradigm for the Experimental Analysis of Semiotic Factors in Cognitive Processing* [Electronic resource]. – Mode of Access: http://www.link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-1-4684-9137-1_49#page-1
42. Smith J. *Narrative : Sociolinguistic Research. Labov and Waletzky 1967* [Electronic resource] / J. Smith. – Mode of Access: http://didattica.uniroma2.it/assets/uploads/corsi/34403/2.Labov_.pdf
43. *The Concise Oxford Dictionary of Linguistics (2 ed.)*[Electronic resource]/[ed. H. Matthes]. – Mode of Access : <http://www.oxfordreference.com/>
44. *Merriam Webster's Collegiate Dictionary. Tenth edition 1998* [Electronic resource]. – Mode of Access : <http://www.merriam-webster.com/>